

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY IV.

BARCELONA 30 DE JUNY DE 1881

NÚM. 32.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS.—Pera'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cènts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10. SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Teixidó y Parera, y Felip.

OBSERVATORI-REFUGI

EN LA MONTANYA DE MONTSENY.

Com férem constar en lo *Bolletí* del 28 de Febrer próxim passat los Srs. associats deuen considerar endressada á cada un d' ells la circular, insertada en aquell, demanant recursos ab que atendre á la construcció é instalació del observatori-refugi projectat en lo *Turó del Home* del Montseny. Per tant y sens perjudici de que la Comissió competent se proposa passar á domicili pera enterarse de la part ab que cada hù tinga á bé contribuir á la suscripció, devém excitarlos á que s' inscrigan motu propi en la llista oberta en lo local de la Associació, Paradís, 10, 2.ª procurant així un estalvi de travalls y de temps á la Comissió, y facilitant lo que puga aprofitarse mellor la actual temporada d' estiu pera comensar é impulsar tot lo possible las obras del refugi esmentat, quina terminació satisfactoria reheixirá en profit del pays y en honra de la Associació.

SUSCRIPCIO

PERA LA CONSTRUCCIÓ É INSTALACIÓ D' UN OBSERVATORI-REFUGI EN LA MONTANYA DEL MONTSENY.

Suma anterior, 1935 pessetas.

D. Baltasar de Bacardí y de Casanovas 15 ptas.—D. Baltasar de Bacardí y de Janer 20 —D. Sever Portas 50.—D. Sadurní Ginesta Salas, delegat á Tarragona 5.—D. Joan de Burgos 2'50.—D. Joaquim de Pol 3.—D. Jaume Balaguer y Merino 5.—D. Joseph Sala 5.—D. Marcell Coll (segona vegada) 5.—D. Cèssar Doncel 5 —D. Ramon Vergés (segona vegada) 5.—Un admirador del Montseny, vehí de Sabadell 50.—D. Modest Mitjans 15.—D. Ursino Mitjans 25.—Suma total 2145'50 pessetas.

(Se continuarà).

NOTA.—D. Rafel Roig y Torres, director de «La Crónica científica» y de la «Revista agrícola del Institut Catalá de Sant Isidro» ha contribuït fent present d' un excelent termómetro á máxima y mínima, destinat al observatori.

EXCURSIONS.

Dia 3 Juliol.—Excursió á Caldetas: Notables excavacions en la torre dels *Encantats*. Surtida en lo primer tren del Litoral.

— 24 y 25. —Excursió al Castell de Farnés. Visita del castell.—Surtida en lo primer tren del 24.

SESSIONS.

Dia 21 Juliol.—Preparatoria de l' excursió al castell de Farnés.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE JUNY.

D. Miquel Gali.
» Jaume To.
» Ramir Fochs.
» Grau Carbonell.

CONFERENCIA

SOBRE HISTORIA DE LA TAQUIGRAFÍA.

Lo dia 11 del passat Desembre, D. Pere Company Fages doná una conferencia sobre la historia del art taquigráfic, enumerant tots los avansaments y ápoques floreixents que en totas las etats ha alcançat la taquigrafía.

Lo conferenciant comensá ocupantse de la primitiva escriptura geroglífica y de la útil conveniència que en tot temps hi ha hagut de procurar escriure tant ràpidament com se parla, citant en defensa d'aquestas apreciacions que los Egipcis, Fenicis y Hebreus tenian ja en sas etats mes primitives un complet y ordenat formulari pera expressar ab signes especials totas las paraulas mes corrents y conegudas. Opiná que aquest sistema d' escriure fou tramés per los Fenicis als Grechs y que aquests lo trameteren als romans per lo medi tant metódich de las *siglas*. Explicá com Ciceron fou lo inventor, segons Plutarch, de las notas tyronianas, á pesar de tenir molts adeptes la opinió de que foren inventadas per son llibert March Juli Tyró; lo que ho asseguran Sant Jeroni, y Eussebi, bisbe de Cesárea, que florí per los anys 330 de J. C. y doná compte del heróych martiri del taquígrafo Sant Casiá, que fou mort á cops de *stilum*. Ressenýa com la Esglesia Catòlica primitiva s' havia servit molt dels taquígrafos, anomenats allavors *notaris*, pera copiar las actas dels martiris y torments dels heróychs defensors de la fé cristiana, citant de pás lo fet del escribent Anchora quí assistint á la sessió ahont se martirísava á Theodo-

reto, no pogué resistir l' espectacle dels sufriments horrorosos del Sant.

Manifestá com molts dels primers Sants se dedicaren ab assiduitat á la taquigrafía, entre ells Sant Neó, Sant Turbó y Sant Cirià, qui compongué un preciosíssim y útil diccionari; y com per medi d' aquest art se pogueren copiar los notables sermons de Sant Agustí y altres Pares de la Esglesia. Doná compte de que en lo Concili de Carthago (any 411 de J. C.) hi assistiren taquígrafos y que tots los bisbes y patriarcas de l' época tenian per secretaris als mes aptes escribents tyronians.

Explicá com en la invasió dels barbres del Nort, desaparegué la taquigrafía pera esser reclosa mes tart en los arxius y biblioteques dels monastirs, ahont se donava alberch y bon conreu á las bellas arts y las ciencias físiques y exactes. Feu notar com en la época del Renaixement, lo Cardenal Bembo la recomanava al Papa Juli II y Just Lipsio se lamentava de lo poch coneguda y estesa que 's trobava; puig si bé existí durant la etat mitja una escriptura abreviada, no 's podia calificar de taquígráfica.

Digué que Inglaterra, quan la célebre revolució en la que s' hi establí lo sistema representatiu, fou la nació ahont comensá lo modern renaixement taquígráfic; distingintse en que tan útil art no fou una combinació especial de signes com eran las notas tyronianes, sino que 's distingia per ésser un estudi metódich y complet del idioma. Dels segles xvi al xviii se publicaren en la Gran Bretanya, mes de cent obras que tractaban de taquigrafía. cintant los noms de varis autors, entre ells Bright, Bales, Weston, Macaulay, Holdswort, Aldridge, Ramsay, etc., etc.

Explicá com la taquigrafía passá á Fransa y citá á Tevenot, Taylor, etc., com als mellors mestres en aquella época y que en 1800, Martí publicá lo primer tractat en Espanya, aplicant las reglas de Taylor á la llengua castellana, al meteix temps que lo Sr. Alvarez Guerra, feu igual aplicació quasi simultáneament, mes en vista de la controversia que 's sugerí entre abdos autors, lo Sr. Martí determiná escriure una taquigrafía propia, y en 1802, presentá á la *Real Sociedad económica Matritense de Amigos del país* sa obra *Tachigrafia castellana*. Aquesta ilustrada Societat sempre amant del avansament y millora de la cultura intelectual, acullí ab entusiasmisme la obra del Sr. Martí, nombrá una comissió pera son

estudi y proposá al rey Carles IV la institució d' una escola especial de taquigrafia.

Lo conferenciant posá de manifest als senyors concurrents al local las copias tretas directament dels documents originals que obran en l' Arxiu de la esmentada y distingida *Real Sociedad económica Matritense*, entre 'ls que s' hi trovan lo dictámen de la comissió assessora, los Reglaments de la escola, los reals ordres creant la cátedra de taquigrafia, etc., etc.; tot lo que fou galanament proporcionat al Sr. Company per la *Económica* prestant aixís un gran servey á la mellor explicació del art taquigráfic.

Desitjosa la *Real Junta de Comers de Catalunya* de introduhir la taquigrafia en las sevas escoles especials, comissioná al advocat D. Francisco Serra y Ginesta pera que anés á estudiar lo referit art á las cátedras del Sr. Martí, obtenint al cap d' un any, en lo exámen celebrat, un premi extraordinari. De retorn á Barcelona, en 1805 inaugurá en la Casa Llotja la segona cátedra d' Espanya.

Lo conferenciant enumerá las épocas en que 'l Sr. Martí publicá las varias edicions de sa obra y consigná que aquest distingit taquígrafo morí en 1827; succehintlo en son càrrech D. Sebastian Eugenio Vela, mentres en la cátedra de Barcelona lo Sr. Serra tingué per successor al eminent publicista y pare de nostre renaiement D. Bonaventura Carles Aribau. Després doná una detallada y extensa notícia de tots los cursos, tractats y demés obras de taquigrafia que vegeren la llum en Espanya, fins á nostres dias; fent notar que D. Guillem Atanasio Jaramilla va donar tres cursos á Cádiz en los anys 1809-11, essent alguns deixebles seus los taquígrafos de las célebres Corts de Cádiz de 1812.

Lò Sr. Company s' estengué després llargament, ab munió de datos y perfet coneixement de la materia, sobre la historia de la taquigrafia en las diferentas nacions de Europa y América, ressenyant ab notable erudició lo estat d' avansament d' aquest útil art, y acabá fent atinadíssimas consideracions é indicant midas factíbles pera lograr son desenvollopament y propagament en nostra patria.

Lo conferenciant fou saludat á son acabament ab vivíssimas mostrars de aprobació y felicitat ab entussiasme per las doctas y distingidas personas que acudiren al local atretas per lo interessant tema, objecte de la conferencia.

EXCURSIÓ AL MONTSENY LOS DIAS

16, 17 y 18 d' ABRIL DE 1881.

Havent organitzat una excursió al Montseny la Comissió de la nostra Associació que enten en la instal·lació del refugi-observatori del *Turó del Home*, ab l' objecte de senyalar l' emplaçament de la construcció y posarse d' acort ab algun contractista de la encon- trada á fi d' empendre com mes aviat mellor los treballs de des- mont y edificació, se reuniren á la una de la tarde del primer dia en la estació del camí de ferro de Fransa los Srs. Torras, Garcia, Massó, Piqué, Miró, Coll y Gasch, Doria, Vila, Maurer, Sturze- negger, Moesly, Schmimann, Thiessen, Gich y Bas, los qui trasla- dats á Breda, emprengueren la ascensió fins á Sta. Fé, ahont son consoci Sr. Osona los estava esperant.

La pujada 's feu per la vall del Torrent de Breda, plá de Saba, font de Cors y coll del Vent, arribantse de negra nit al Santuari, no sense molts treballs, puix ab la fosca lo guia se desorientá.

L' endemá s' ascendí als turons que voltan lo planet de Sta. Fé y pogué testificar-se una vegada més que lo Montseny posseheix los més preciosos paisatjes y panoramas, podent acceptar la compara- ció ab molts dels tan celebrats dels Alps y dels Pirineus y essent una vera llástima que sia tan desconegut fins dels mateixos fills de Catalunya.

En lo Turó del Home, los Senyors de la comisió referida, aju- dats de nostre consoci lo mestre d' obras D. Pere Vila y del Senyor Campeny, mestre de casas de Breda, senyalaren l' emplaçament del edifici, que estarà admirablement situat, ab exposició á Mit- jorn, resguardat en las tres caras restants per lo desmont que 's farà en lo turó.

Mentrestant los demás concurrents á la excursió arribaren fins á las Agudas, si bé que la boira que contraria sempre prou als excursionistas, los privá de la magnífica vista que desde allí dalt se disfruta.

Reunits en la font de Briansó baixaren á esmorsar en lo coll del Espinal, desde hont passaren al antich monastir 'de Sant Marsal, avuy modest Santuari y posada, arribanthi bastant molestats per una menuda pluja, que refermá durant la nit y fou causa de dis- persió dels excursionistas lo dia següent.

Se renunciá, en efecte, á fer la ascensió projectada á la creu de

Matagalls y cada hú emprengué lo camí que mellor li semblá pera lliurar-se del xáfeh.

Los Srs. García, Massó, Doria y Piqué se dirigiren á St. Celoni, mentres los demás baixavan á Arbucias y quedant abduas seccions satisfetas de la respectiva elecció, lo que prova la magnificencia del Montseny. Las vessants de la vall d' Arbucias ab sa vegetació, sos salts d' aygua y sos punts de vista admirables, no son ni mes ni menys digne d' atenció que las ruinas que amana de rius inmensos inundan las pendants occidentals de las Agudas y del Turó del Home, las cascadas y los boscos de revellits faigs que 's troban pel camí de St. Celoni y la gemada verdor de la vall del Tordera, sembrada de poblets y masías, en la que, los nostres consocis pogueren admirar las románicas ruinas del castell de Motclus.

Los excursionistas á escepció del Sr. Osona que 's quedá á Breda s' aplegaren novament en la estació de St. Celoni, ahont lo soci delegat Sr. Draper los despedí afectuosament, quedant tots satisfets de la expedició y fent propósitos de renovar aquestas excursions de montanya que son fortaleza pera 'l cos y elevació pera l' esperit.

Apart de haverse cumplert ab l' objecte perque fou iniciada aquesta, lo Sr. Massó tragué vistas fotográficas de la vall de Santa Fé, de las Agudas y del castell de Montclús y lo Sr. Sturzeneger recullí numerosos exemplars de botánica, en especial aquells que tenen igual en la flora de son pays.

EXCURSIÓ PARTICULAR

Á LAS VALLS D' ANDORRA.

Nostre consoci D. Joseph Guilló y Casals efectuá en lo prop passat mes de Maig una excursió á ditas Valls de la qual n' ha donat compte oportunament cumplint ab las disposiciones reglamentarias.

Sortí d' aquesta ciutat lo dia 9 de Maig á dos quarts de sis del matí ab lo ferro-carril de Fransa, fins á Granollers, pujant tot seguit ab lo tren de Vich fins á Ripoll ahont hi arrivá á las onze del matí.

Sortí pera Puigcerdá en diligencia atravessant la bonica y con-correguda Vall de Ribas, y lo magnífich Port de Tosas, cubert de neu y entrá en la hermosa y fresca Cerdanya espanyola. Mol-tas ratllas s' omplirian si 's volguessin passar al paper las impre-sions de tota mena que en tan preciós viatge solen experimentar los excursionistas, mes no son d' aquest lloch ahont deuen con-signarse. A las 9 de la nit arribá á l' heróica vila de Puigcerdá: passant lo dia següent á Fransa pera visitar la ciutadela de Mont Lluís, la població de Llívia y visitar los estanys de la Lossa tornant á Puigcerdá per lo canal del Segre, camí molt escabrós y expo-sat. Visitá lo dia immediat lo poble de Martinet, lo magnífich es-tabliment de Banys de Lanilles, lo de Sant Vicens y arrivant á dos quarts de dotze de la nit á la antiga ciutat de la Seu de Urgell. Lo dia quart del viatge sortí á visitar lo millor de la Ciutat, admi-rant la superba Seu, que data del sigle ix, ab una fatxada de boni-cas formas, claustres ab capitells de dita época, y molts marbres y llosas sepulcrales dels senyors de l' encontrada, entre ellas la del de Calvinyá. En los claustres se poden admirar també magnífichs retaules del sigle xii y xiii, representant la Passió de N. S. J.

Visitá també las ruinas del palau dels Pallars, del que sols se conserva un pati ab una bonica balustrada. L' especte general de totas las casas de la Seu d' Urgell revela lo vol de molts anys, abundant los portxos, ab bonichs capitells. Se recomana al viatger l' hostal d' En Llebrete per sas condicions económicas.

Al cap d' alguns dias sortí pera Anserall, ahont en companyia del Rector de dit poble visitá lo Monastir dels Templaris, arruinat per los Albigenses y quals restos demostran sa antiga importancia. La capella que queda encare serveix avuy de Iglesia. Sortí per la part esquerra del Balira y atravessant escabrosos camins y verda-ders vials de cabras entrá á las Valls d' Andorra, per lo cantó del Molí d' Arcabell.

Arribat á S. Juliá y presentantse á D. Pere Baró, Iltre. Sub-Sin-dich de las Valls y avuy delegat d'aquesta Associació, va esser ob-sequiat pel mateix de una manera extremada é inmerescuda, per lo qual avuy desde aquestas columnas li repeteix las mes corals mercés.

Ab sa companyia visitá casi tot Andorra. Sobre mateix de S. Ju-

liá y en lo lloch conegut pel Puig s' alsa una casa, ab mes trassas de castell que de simple masía: la tradició la fa coneixer com á la primera casa fundada en las valls d' Andorra. S' arquitectura es diversa, puix s' hi veuen finestras y adornos de totas épocas.

Se pot admirar en las Valls d' Andorra, la cascata que baixa del estany del Serrat sobre Llors, la del riu Auvinyá y lo castell de S. Vicens en la costa d' Anclar, sobre Sta. Coloma y próxim á la Seca, propietat que fou dels vescomtes de Castellbó y que després pertenesqué als comtes de Foix. La Seca es un castell aruinat al S. O. d' Andorra, y al N. O. se 'n troba un altre de semblant anomenat la Meca, los quals han donat origen al conegut refrá *De la Seca á la Meca*.

Tot lo paisatge es notabilíssim y hermós sobre manera, abundant d' ayguas, cassa, y pesca y ricas minas, no explotadas encara, per la falta de vias de comunicació.

Totas las poblacions de las Valls son antiquissimas.

Entre los distingits obsequis que rebé nostre consoci pot contar-se lo haver sigut galantment invitat á un espléndit dinar durant lo qual estigué sentat á la dreta del il·lustre Sindich senyor Pla, honor que pocas vegadas se dispensa, y qual distinció se li doná en obsequi de la Associació Catalanista.

Visitá l' Arxiu que conté notables y numerosos pergamins, qual estudi podria donar molta llum sobre fets poch aclarats per l' Historia y bastant confosos per la tradició.

Durant los molts dias d' estada á Andorra fora llarch de contar tot lo que visitá per lo que aconsella á tots los aymants de las excursions bonicas y profitosas, la visita d' aquesta encontrada preciosa, engarsada en los joyells d' Espanya y Fransa, anomenada las Valls de Andorra.

A sa sortida se dirigí á la Seu d' Urgell, passant per lo canal del Segre, atravessant lo Forat dels tres ponts, y lo pont d' Espia, hont fou despenyat lo Comte d' Espanya; passá per Organyá y feu nit á Aliana. Lo següent dia aná á Pons, ab lo cotxe, y al altre arribá á Lleyda seguint ab lo ferro-carril de Saragossa fins á Barcelona.

EXCURSIÓ

Á VILAFRANCA, S. MARTÍ SARROCA Y OLERDULA

los dias 4 y 5 de Juny 1881.

Assistiren á la excursió nostres consocis los Srs. Doria, Vergés, Gich, Carreras, Auléstia, Cardona y Casades (P.) los qui partiren de Barcelona ab lo primer tren del dia 4 de Juny. Arribats á Vilafranca, ab un temps plujós, foren atentament rebuts á la estació per los socis delegats á n' aquella població Srs. Clascar, Alvarez y Fábregues, dels que 'n reberen durant l' excursió atencions y obsequis que en molt agrañiren.

Los excursionistas passaren acte seguit á visitar la iglesia parroquial grandiosa fábrica que ostenta en son conjunt una bella mostra del art gòtich. La fatxada construïda fins á certa altura y acabada ab una extranya balconada barroca presenta un aspecte altament original, y 'l campanar adosat á l' iglesia es una obra atrevida. L' interior, enlletgit per uns aditaments barrochs que tapavan completament las líneas arquitectónicas, está en vias de restauració, contemplantse l' abside ab sa serie d' altars en corona y los esbelts finestrals, malhauradament ofegats per un altar nou, que vol ser gòtich, de proporcions exageradíssimas. Molt es de dol-dre que lo que per una part s' haja fet pera retornar á l' iglesia sa integritat primitiva, s' haja desfet per altra ab la construcció del indicat altar.

La celebrada iglesia de S. Joan, de transició románich-gòtica, fou també objecte de la atenció de nostres consocis que admiraren sa elegant simplicitat.

Acompanyats del ja citat soci delegat Sr. Clascar que no 'ls abandoná un moment, emprengueren á las 11 del matí, á peu, lo viatge á S. Martí Sarroca per la carretera provincial en construcció de Vilafranca á la Llacuna. Aquesta via atravessa lo límit S. O. del Panadés, per entre ben conresadas vinyas y feixas de blat. Lo terreno se va fent mes accídentat y frescal al arribar á la riera de Foix, ahont s' está acabant un pont de pedra en lo qual son de veure dos medallons ab los dos quartels del escut de nostra Diputació. A mitj camí y abans d' arribar á aquest pont, repararen ab

plaher en una bonica creu de terme que s'alsava á ma dreta de la carretera y que per son bon estat semblava de nova construcció; mes ben examinada se convenceren que tenian davant l'exemple mes eloquent de lo que pot donar de sí una restauració atinada. La columna y'l collaret son en efecte antichs, mes la creu, propiament dita, es moderna y treballada de tal manera que notantse en sos detalls lo gust del dia presenta una verdadera unitat ab lo *restant de la obra*. *Ab gust sapigueren que ab motiu d'atravessar la carretera pel punt ahont estava situada la creu lo propietari del terreno, simple agricultor á qui ha felicitat ja la Associació, ab un desprendiment y bon gust dignes d'imitació havia fet traslladarla al actual lloch després de restaurada á sas costas.*

Arribats á S. Martí Sarroca los sorprengué la bonica posició del poble enlayrat á la vora d'un horrorós single que deixa una estreta gola per la qual passa la riera. De lluny se presenta l' incomparable ábside de la parroquia tantas voltas descrit y reproduhit, y en l'interior de l'iglesia, á la llum de uns ciris, pogueren veure darrera l'altar major lo prehuat conjunt que allí ostenta la mes elevada expressió del art románich. Se dolgueren ab lo digníssim Sr. Regent de la parroquia de que per falta de medis no 's puga procedir á una restauració que donés brill á tanta bellesa avuy indignament amagada. En lo propi temple hi ha encara lo grandíós retaule gótic que existia en l'altar y que es interessant encara que de l'última época, així com se veuhen dos canalobres de ferro d'un dibuix molt elegant.

Seguiren, després, los enderrochs del històrich castell de S. Martí construcció atalussada y de imponent aspecte, y 'ls típichs carrers de la vileta, y retornaren á Vilafranca á temps encara de poguer visitar l'iglesia de S. Francisco, ahont á més de sas grandiosas proporcions y son claustre, son dignes d'atenció los varis sepulcres distribuïts en diferents punts, entre ells lo situat en l'altar major, de 'n Perot de Castellet y sa muller, d'una execució acabadíssima y ahont pot estudiar tant l'artista com l'arqueólech.

Al endemà, dia 5, emprendueren de bon matí la marxa cap á Olérdula, per la carretera de Vilanova, que deixaren pera remontar unas estribacions que la resguardan pel costat Sud, fins á arribar á la carena que sustenta los restos que recordan uns dels llochs habitats, sens dubte mes antichs d'Espanya. Travessant una mu-

ralla, qu' en alguns punts presenta lo concertat d' estil fenici y en altres punts lo carreu romá, s' entra en lo vast clos que forman en lo cim de la montanya aquella fortificació y 'ls single que la volta per casi tots sos costats. Dintre d' aquest clos apareixen aci y allí las senyals de las petjadas de las poblacions primitives: nombrosas sitjas obertas en la roca; un vast safreig treballat també en la penya viva ab grahons pera baixarhi y conduccions pera l' aygua; trossos d' escalas que facilitavan la ascensió per la costas; sepulturas obertas á la roca y aquí per primera volta observadas, per lo qual se 'ls ha dat lo nom de la localitat; *fragments de muralla arrodonits* pel temps y coberts de molsa; tot indica una antiguetat, venerable y un lloch digne de detinguda investigació. Al cim s' alsa la iglesia de S. Miquel, construcció románica ab aditaments de épocas posteriors. Adosat á ella s'hi veu, per la part interior, un reduhit espay de volta esférica que presenta en una de sas caras una porta tapiada d' arch en ferradura, qu' en l' exterior s' acusa també en un tros de fatxada. Sens dubte aquest espay constituheix la primitiva capella de trassa bisantina ú oriental, anterior á la construcció del temple actual, y sens dubte també á la invasió árabe.

Una rápida turbonada obligá als excursionistas á retornar depressa á Vilafranca, així que s'aclari al temps, tenintne encara pera recorrer la població é inspeccionar la casa de Babau, varias antiguetats, y detalls arquitectónichs espargit en sos edificis, visitant aixis mateix lo Centre Agrícola del Panadés que tants serveys presta al foment agrícola de la comarca, ahont vegeren alguns objectes rarissims de son museu; prenent á entrada de fosch lo tren que 'ls torná á Barcelona.

Los sócis Srs. Doria, Vergés y Carreras traguieren alguns dibuixos y aquarelas de la creu de terme esmentada, del ábside y castell de S. Martí Sarroca, del clos de Olérdula, y de la fatxada de la iglesia y de la del hospital de S. Francisco de Vilafranca.

VISITA AL HERBARI

DEL DR. D. FREDERICH TRÉMOLS, LO DIA 15 DE MAIG DE 1881.

Reunits en lo local de l' Associació nostres consòcis Srs. Búrgos, Godó y Casades (P.) pera fer dita visita. á las deu del matí del esmentat dia, 's dirigiren á la casa del Dr. Trémols, situada en lo carrer de las Corts, número 214 pis 2.ⁿ

Rebuts per dit senyor, ab suma amabilitat los mostrá col·locats en un gran armari, 60 voluminosos tomos en quals llocs se llegeix en lletras dauradas, *Herbarium Doctoris Frederici Tremols*, y 'l número en xifras romanes en cada un d' élls.

Los dits tomos consisteixen en unas molt enginyosas capsas, en forma de llibre. Las escobertas que fan la tapa y lo fons d' aquellas son d' un groxut cartró vestit de paper barnissat, pera privar l' acció de l' humitat, y 'ls costats, que imitan los fulls del llibre, son de fusta, afectant una luxosa enquadernació.

En cada una de ditas capsas-tomos hi ha perfectament acondicionats los exemplars botànichs, distribuïts en carpetas que metòdicament classificadas contenen las familias, los géneros y las especies de las plantas.

La col·locació verdaderament artística de las diferentes plantas, (en uns grans fulls de paper marquilla y subjectes de modo que poden aquellas ser tretas de son lloch respectiu, pera examinarlas cómodament,) fan que l' herbari sia agradós fins als menys avesats als estudis botànichs.

Lo treball de classificació es detingut y perfecte. Cada exemplar porta en unas etiquetas son nom científich, sa procedencia, lo lloch en que fou trovat, los metres d' elevació d' aquell, la fetxa en que fou coleccionat y altres curiosas circumstancies.

La riquesa de aytal herbari es tanta, que permet, per l' abundó d' exemplars repetits, ferne d' altres ben complerts; y aquesta riquesa no es tan sols per lo nombre extraordinari de plantas, sino per la procedencia de moltes d' ellas; de tal manera, que com herbari particular es sens dubte 'l mes complert que 's coneix, y per lo que mira á classificació y distribució metódica dels exemplars,

aixís com també per sa colocació agradable, es l'únic en son gènero.

Moltíssims botànichs d'universal anomenada y las societats *Helvética* y *Le Comptoir Parisien* están en relació contínua ab dit Dr. Trémols, y alguns socis d'aquellas han visitat son notable herbari, venint espressament á aquesta ciutat.

Conté unas *quinze mil* especies de plantas entre *phanerógamas* y *criptógamas*. Especialment hi figura una gran colecció de moltes de totes las parts del mon. Casi totes las especialitats de la flora d'Italia, de Suissa, de l'Alemanya, del Nort de Fransa y de Hungria; trobantshi ademés en dit herbari especies de l'Àfrica, de las Filipinas, de l'Australia, de l'India, del Nort d'América, dels Andes del Perú etc., etc.

La flora de Catalunya no cal dir que 's trova completíssima, y ab molts exemplars que no eran coneguts, puix que lo Dr. Trémols ha recorregut herborisant los Pirineus, lo Montseny, lo Montserrat, y las demás altas montanyas de la terra. De las peladasserras que envoltan Cadaqués, patria del doctor Trémols, ha recullit mes de 60 especies desconegudas en la flora catalana.

Reuneix moltes especies raras de localitats especials, unas recullidas per ell mateix, y altres adquiridas mediant los cambis fets ab altres botànichs d'Europa y América.

Com á colleccions mes ricas citan las falgueras (*Alices*), las *orchideas*, las *leguminosas*, las *saxifragas*; moltes especies del gènero *hieracium* del Montseny, del gènero *cárex*; de las *ranunculáceas*, *crucíferas*, *geraniaceas*, *umbelíferas*, *compostas*, *genicianáceas*, *escrofulariaceas*, *ciperaceas*, *gramineas*; una completa colecció d'algas y d'altres grups que fora llarch enumerar.

Lo qué cridá mes l'esment dels visitants es la vivesa de colors dels exemplars, no obstant de tenir alguns mes de deu y dotze anys que son coleccionats. Pera obtenir tan bons resultats se val lo Dr. Trémols d'un preparat químic, ó sia del *arseniat de sosa* dissolt en un líquit *hidro-alcohòlic*, ab lo qual se logra la perfecta conservació de la planta.

Després d'haber permanescut unas duas horas examinant alguns plechs contenint los principals gèneros, donáren per termenada la visita, vivament complascuts d'ella; tributant desde aquest lloch las mes senyaladas mercés al Dr. D. Frederich Trémols per las

atencions que tingué ab nostres consocis, mostrantlos hi son rich herbari y oferintse ferho sempre que l' Associació tinga á bé visitar-lo.

COMUNICACIONS.

S' han rebut las següents:

Una de «La Expedicion» societat d' excursions fundada á Palma de Mallorca, saludant á la CATALANISTA, dihent que 'ls socis d' aquesta serán considerats com socis d' élla, y posantse gustosa á sa disposició.

Altre de la societat particular d' «Excursions recreativas» notificant sa constitució y oferint la seva consideració y deferencia.

NOVAS

Habent observat repetidaments l' Associació en sas excursions, que una de las causas de la pérdua y mutilació d' apreciables monuments y objectes antichs ó arqueològichs, provenia de la falta dels coneixements més elementals de la ciencia que d' ells tracta, acordá la formació d' una *Fulla d' instrucció arqueològica*, en la que d' un modo senzill y concís se donés una noticia general de tant importants coneixements, fentho al alcan de las inteligencias menys versadas en semblants estudis. A tal efecte comissioná á nostres consocis l' Iltre. Sr. Comte de Belloch y Don Joaquim Olivó y Formentí, pera la formació y redacció de la indicada fulla, quals Comissionats han realisat ja complidament la comanda.

La mida de dita fulla excedeix á la de marca major y conté las següents seccions: Monuments primitius; Arquitectura; Escultura; Pintura; Serrelleria y Bronzes; Orfevria y Glyptica; Cerámica y Cristalleria; Indumentaria, Tapisseria y Brodat; Mobles (Ebanisteria) y Utensilis; Sigillografia y Epigrafia; Armeria; Bibliografia, Grabat y Diplomática; y Numismática. Intercalats ab lo text hi figuran 34 grabats donant mostra de lo més preferent de las referidas seccions.

Atenent á que l' objecte de dita fulla es essencialment lo de contribuir á la propaganda dels coneixements arqueològichs entre nostre poble, s' ha acordat repartirla ab preferencia entre los Ajuntaments, Rectorías, Establiments de instrucció pública, Estacions de Ferro-Carrils y Centres de lectura, podent després los senyors associats adquirir las existencias que restin per lo preu de mitja pesseta l' exemplar.

Nostre digne President D. Joseph d' Argullol, pronunciá lo diumenge

26 del corrent, un notable discurs en lo Teatre Espanyol, ab motiu de la gran manifestació proteccionista. Exposí los grans beneficis que la protecció debia reportar á l' industria nacional y detallá ab molta claretat los ineludibles debers dels protectors y dels protegits.

En sessió general del dia 21 del corrent, lo soci D. Eduart Tamaro en nom propi y de nostres altres delegats á Madrid D. Modest Vidal y Don Adriá Casademunt, doná compte de la part que prengueren en las festas ab motiu del segon Centenari de Calderon y de la consideració que merequé nostra Associació entre las demás allí representadas.

Comensada per l' acreditat argenter D. Francesch Carreras (E. P. D) y prosseguida per sos fills y nebots, nostres consocis, ha sigut portada á felis terme, mereixent la enhorabona del Excm. Capítol que l' havia iniciada, la restauració de la magnífica Custodia de la Catedral de Barcelona.

Aquesta preciosa alhaja d' orfevreria del segle xv, successivament ha sigut enriquida ab joyas de gran valor intrínsech é histórich, las que fòren colocadas sens tenirse en compte son aspecte artístich, tapant moltíssims de sos detalls. Feta una primera restauració en 1871, fou colocat lo preciós dosseret format per dos diademas, á saber, una corona votiva y una garlanda de torneig ab diferentas alhajas riquíssimas pendents.

Actualment, han sigut tretas las pedrerías que tapaban molts calats del cos de la Custodia aixís com los anells que desfiguraban los aristons: y posantse aquestas pedras en la base del riquíssim sacrari d'or, aquest, refet en sos pinacles y calats, presenta avuy perfetas sas elegants formas y fa sentir que no sia conegut lo nom del autor de tan hermosa obra.

La Comissió encarregada del observatori-refugi del Montseny ha fet gestions pera comensar quant més aviat millor lo desmont que deu ferse en lo Turó del Home, á fi de resguardar l' edifici-refugi de la impetuositat dels vents. La dificultat de que hi hagués un empresari que per un preu módich volgués encarregar-se del referit treball ha decidit á la Comissió á empendre'l per administració, y si no 's presenta cap nova dificultat, creyém que molt aviat podrá ferse públich lo comens de las obras.

Ha mort nostre estimat consoci D. Ramon Muns, persona molt apreciada en lo comers d' aquesta plassa y entussiasta protector de las arts y lletres catalanas (E. P. D)

Han sigut distingits en lo certámen celebrat á Tarragona en homenatge del Sagrat Cor de Jesús, nostres consocis Mossen Jascinto Verdaguer y D. Andreu Balaguer y Merino, per sos respectius travalls *Lo somni de Sant*

Joan, (poesía) y *Estudi històric de la devoció al Cor de Jesús en las diocesis de la província eclesiàstica Tarraconense*.

Han sigut cedits á la Associació los objectes y obras següents:

Per D. Pere Martí Ferrer delegat á Tarragona: duas monedas de coure romanas. Per *La Exploradora*: *Boletín* de la Exploradora, Asociacion Euskaura para la exploracion y civilizacion del Africa Central Tomo, 2.º, 1880-81, Madrid 1881. Per la *Union Fabril y Mercantil de Barcelona*: *Memoria* presentada per la Junta de Govern en 1881. Per D. Hermenegildo Clascar, soci delegat á Vilafranca del Panadés: sis fòssils trovats en lo terme de Gelida. Per D. Antoni Torrents y Torres: *Reseña historica de la Universidad literaria de Barcelona*, 1881. Per D. Manuel Navarro y Murillo: *Contra las corridas de toros*, del propi donador. Per lo Club ungarisen karptahen-vereines: Volum viii de las *Memorias* de l' Associació, Késmark 1881. Per D. Francisco Domingo: Mapa de la provincia de Barcelona ab lo plan de carreteras provincials. Per lo *Centre de Mestres d' obras de Catalunya*: *Lista* de los Socios que lo componen en el presente año 1881. (2 exemplars.) Per D. Juli E. Tarrats: *Noticia* sobre los productos de la casa le Perdriel en París; Glóbulos Tenífugos al extracto verde eterizado de raices freseas de Helecho macho; *Itinerario* de la mayor parte de los caminos y veredas en las cuatro provincias de Barcelona, Tarragona, Lérida y Gerona con los pueblos y posadas situadas en en sus carreras y las horas que á paso de tropa distan unos de otros, Barcelona 1838; *El Charlatanismo sin Máscara ó la medicina apreciada por su justo valor*, Valencia 1836; *Reseña histórica del celebre y prodigioso santuario de la santa casa de la virgen de Loreto*, Gerona 1869; *Apéndice* al manual popular de quintas ó ley de reclutamiento y reemplazo del ejército de 28 Agosto 1878 por D. Cándido Martí, Valencia 1881. Per D. Joseph Mas y Domenech: 10 monedas de coure de diferents paysos. Per D. Juan Cardona: 12 goigs diversos. Per D. Joaquim Vayreda delegat á Olot: *Lunigrafia*, ó sea noticias curiosas sobre las producciones, lenguas, religion, leyes, usos y costumbres de los leunícolas obra escrita en aleman por M. Krotze y traducida al español por M. C. y S., Barcelona 1855; *Itinerario de Cataluña* adornado con su mapa y una tabla alfabética de las horas que distan entre si sus principales pueblos, Barcelona 1823. Per D. Joseph Ricart: diversas monedas romanas, un busto de una matrona y un idol egipciach. Per D. Andreu Balaguer y Merino: *D. Pedro*; *El Condestable de Portugal*, considerado como escritor, erudito y anticuario (1429-66).—Estudio histórico bibliografico, del propi donador, Gerona 1881.